

POSTANOWIENIE

Dnia 17 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa T. J.
przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Aresztu Śledczego w Ł.
o zadośćuczynienie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 17 lutego 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 4 czerwca 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adw. P.S. wynagrodzenie w kwocie 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi T. J. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda T. J. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 4 czerwca 2020 r., sygn. akt I ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudence (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Sprawa w drugiej instancji została rozpoznana na posiedzeniu niejawnym, ale z uwagi na to, że apelację wniesiono po 7 listopada 2019 r., miał zastosowanie art. 374 k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy

- Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469). W apelacji, ani w odpowiedzi na apelację nie został zawarty wniosek o przeprowadzenie rozprawy. W konsekwencji nie zachodzi, brana przez Sąd Najwyższy pod uwagę z urzędu, nieważność postępowania.

Według wiążących w postępowaniu kasacyjnym ustaleń faktycznych (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) przy przyjęciu do jednostki penitencjarnej osadzeni składają deklaracje co do używania bądź nie używania wyrobów tytoniowych i zgodnie z danymi zawartymi w tych deklaracjach są rozmieszczani w celach odpowiednio dla osób palących albo dla osób niepalących. Osadzeni często zmieniają te deklaracje w celu spowodowania przeniesienia do innej celi. W sytuacji, gdy osadzony deklaruje zmianę statusu, palącego na niepalącego i odwrotnie, zgłasza to wychowawcy, który okoliczność tę odnotowuje w systemie informatycznym oraz następuje zmiana celi. Jeśli w celi dla niepalących osadzony używa wyrobów tytoniowych, pomimo że przed osadzeniem oświadczył, że jest osobą niepalącą i fakt ten zostaje dostrzeżony przez służbę więzienną, względnie zgłosi któryś ze współosadzonych, wówczas osoba ta zostaje ukarana dyscyplinarnie i jest przenoszona do celi dla palących. Zdarza się też, że w celach dla niepalących niektórzy z osadzonych palą, ale nie zawsze jest to zgłaszane przez współosadzonych z obawy przed konfliktami i pobiciem.

Powód odbywał karę pozbawienia wolności od 2009 r. do 2017 r., w tym w Areszcie Śledczym w Ł. Przy pierwszym przyjęciu w 2009 r. zadeklarował siebie jako osobę palącą (10-20 papierosów dziennie). Przy umieszczeniu go w Zakładzie Karnym nr (...) w Ł. w dniu 8 lipca 2010 r. oświadczył, że jest osobą niepalącą. Po ponownym umieszczeniu go w Areszcie Śledczym w Ł. przebywał w celi dla niepalących, a następnie w dniu 3 listopada 2015 r. oświadczył, że jest osobą palącą i został przeniesiony do celi dla palących. Deklarację w tym przedmiocie zmienił w dniu 24 sierpnia 2016 r. i do końca odbywania kary pozbawienia wolności, tj. do dnia 21 listopada 2017 r. deklarował się jako osoba niepaląca.

Od stycznia 2016 r. powód przez 35 dni przebywał w celi dla osób palących. Powodowi przeszkadzało palenie tytoniu przez współosadzonych, zwłaszcza gdy wykonywał ćwiczenia, dusił się i kaszłał. Dochodziło do utarczek słownych.

Powód żądał, by palili w toalecie i chciał, żeby zostali przeniesieni do innej celi. Raz w obecności oddziałowego narzekał na palenie współosadzonych w celi.

W okresie od 15 kwietnia 2016 r. do 10 sierpnia 2016 r. powód został umieszczony w celi dla palących. W tym czasie powód odbywał rozmowy z wychowawcą. Zdarzało się, że miał zawroty głowy i prosił osadzonych o ograniczenie palenia, którzy zaczęli palić w pobliżu okna.

W okresie od stycznia do czerwca 2017 r. powód przebywał w celi dla niepalących, ale jeden z osadzonych palił. Za wyjątkiem powoda, pozostali współosadzeni wyrazili zgodę na palenie. Jednak w tym czasie powód również palił w tej celi.

W okresie od 10 maja do 17 lipca 2017 r. oraz od 16 sierpnia do 22 sierpnia 2017 r. powód przebywał w celi dla niepalących, ale inni osadzeni używali wyrobów tytoniowych. Powód w tym czasie nie palił i narzekał, że mu tytoń śmierdzi.

W okresie, gdy powód był umieszczany w celach dla osób niepalących, zaś przebywała ta osoba, która paliła, to po zgłoszeniu wychowawcy była ona przenoszona do innej celi. W czasie osadzenia w Areszcie Śledczym w Ł. powód był wielokrotnie przyjmowany przez lekarza, ale nie zgłaszał żadnych dolegliwości układu oddechowego ani problemu przebywania w celach z osobami palącymi.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżący oparł przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Według powoda oczywista zasadność skargi kasacyjnej jest wynikiem braku przyjęcia przez Sąd, że doszło do naruszenia dóbr osobistych pomimo ustalenia, że powód przebywał, w celi dla niepalących, z osobami palącymi. Ponadto Sąd dopuścił się naruszenia prawa procesowego, tj. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. i art. 258 k.p.c. pomijając wnioski dowodowe z opinii biegłych psychologa i pulmonologa oraz z zeznań świadków, z którymi powód odbywał karę pozbawienia wolności i co do których wnosił o zwrócenie się przez Sąd o ich adresy do strony pozwanej.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz

szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi, ze względu na kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepubl., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w kontekście uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie daje podstaw do tezy, iż skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna w powyższym rozumieniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Przyjęta przez Sąd drugiej instancji podstawa faktyczna rozstrzygnięcia nie uzasadniała w sposób oczywisty, iż doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda wskutek przebywania w celach dla niepalących, z osobami palącymi.

Dowód z opinii biegłego sądowego, o którym stanowi art. 278 § 1 k.p.c. ma charakter szczególny, gdyż zasadniczo nie służy ustalaniu okoliczności faktycznych, lecz ich ocenie przez pryzmat wiadomości specjalnych. Do dokonywania wszelkich ustaleń w procesie powołany jest sąd, a nie biegły (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 254/14, niepubl.), a zatem także i opinia instytutu jest oceniana przez sąd w ramach kryteriów określonych w art. 233 § 1 k.p.c. Strony powinny wykazywać fakty, z których wywodzą skutki prawne, a zadaniem biegłego jest naświetlenie wyjaśnianych okoliczności z punktu widzenia wiadomości specjalnych przy uwzględnieniu zebranego w toku procesu i udostępnionego materiału dowodowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 1969 r., I CR 140/69, OSNCP 1970, nr 5, poz. 85). Niekiedy jednak samo dokonanie ustaleń faktycznych wymaga dysponowania wiedzą techniczną oraz

doświadczeniem w danej dziedzinie i może uzasadniać zasięgnięcie opinii biegłego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 1984 r., II CR 197/84, OSNCP 1985 nr 2-3, poz. 37). Sąd nie może oprzeć swego ustalenia wyłącznie na podstawie konkluzji opinii biegłego, lecz powinien sprawdzić poprawność poszczególnych elementów składających się na trafność jej wniosków końcowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 1976 r., IV CR 481/76, OSNCP 1977, nr 5-6, poz. 102).

Powód nie dostarczył materiału, w szczególności w postaci dokumentacji lekarskiej obrazującej pogorszenie się jego stanu zdrowia fizycznego i psychicznego w związku z przebywaniem, w celach przeznaczonych dla osób niepalących, z osobami palącymi, która podlegałaby ocenie przez pryzmat wiadomości specjalnych. Same zeznania powoda, przy braku dokumentów medycznych, nie mogły stanowić właściwego materiału, który nadawałby się ocenie poprzez dowód z opinii biegłych sądowych wskazanych we wniosku dowodowym specjalności. Taka dokumentacja była konieczna, bowiem z ustaleń faktycznych wynika, że powód przez pewien okres czasu przebywania w jednostce organizacyjnej strony pozwanej deklarował się jako osoba paląca i w związku z tym przebywał także w celach do osób palących. Ponadto odnotowano przypadek palenia przez niego również, gdy przebywał w celi dla osób niepalących.

Co do pominięcia dowodu z zeznań świadków K. I. i K. B., to sam pełnomocnik sygnalizował brak współpracy ze strony powoda w kwestii podania danych umożliwiających podanie ich danych adresowych, w tym danych, które mogłyby posłużyć dla wniosku o poczynienie takich ustaleń poprzez Wydział Udostępniania Danych Centrum Personalizacji Dokumentów MSWiA (k. 275, 283). Obowiązek podania danych świadków w taki sposób, by możliwe było ich wezwanie w celu złożenia zeznań obciąża stronę wnioskującą o przeprowadzenie dowodu z ich zeznań (art. 258 k.p.c. - uchylony z dniem 7 listopada 2019 r.; od tego dnia kwestie te reguluje art. 235¹ k.p.c. oraz wymienia jako przesłankę pominięcia dowodu w art. 235² § 1 pkt 6 k.p.c.). Postanowieniem z dnia 14 stycznia 2019 r. Sąd Okręgowy oddalił wniosek pełnomocnika powoda o zwrócenie się przez Sąd do AŚ w Ł. o podanie adresów tych osób, które to adresy deklarowały w czasie,

gdy przebywały w tej jednostce oraz oddalił wniosek o przeprowadzenie dowodu z ich zeznań z uwagi na brak adresów (k. 287).

Powołane przepisy procedury cywilnej nie nakładają na Sąd obowiązku zwracania się do określonych instytucji o dane adresowe świadków. Niezależnie jednak od tego, powód nie wykazuje jakie podjął we własnym zakresie czynności zmierzające do ustalenia danych tych osób, jak również nie zostało przez niego wykazane, że zwracał się do strony pozwanej o tego rodzaju informacje i spotkał się z odmową. W związku z czym nie udowodnił, że nie miał obiektywnych możliwości ustalenia tych adresów i wniosek o zwrócenie się przez Sąd o te dane był jedyną możliwością ustalenia tych danych, po opuszczeniu przez te osoby w/wym AŚ.

W konsekwencji, gdy powód nie podjął żadnych konstruktywnych czynności w celu ustalenia adresów tych świadków, uczynienie zadość wnioskowi pełnomocnika powoda o zwrócenie się przez Sąd o te dane do AŚ w Ł., stanowiłoby nie tylko wyręczenie powoda w obciążającej go inicjatywnie dowodowej, ale byłoby też naruszeniem zasady kontradyktoryjności.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. oraz art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (j.t. Dz.U. z 2020 r., poz. 762). Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej § 8 ust. 1 pkt 26 w zw. § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm., w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz.U. z 2016 r. poz. 1668).

Z kolei o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1651) w zw. z § 14 ust. 1 pkt 26 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 1

rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2019, poz. 18).